

Література

1. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.
2. Сільські вісті: Газета від 16 вересня 2014 року № 102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19149>.
3. Тенденції розвитку юридичної науки в ХХІ столітті: [Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки, м. Київ, Національний авіаційний університет, 22 травня 2014 р.]. – 580 с.

Миронець Оксана Миколаївна,
старший викладач кафедри теорії та історії держави і права
Юридичного інституту Національного авіаційного університету,
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІЙ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА У СФЕРІ АВІАЦІЙНОГО ТРАНСПОРТУ

Повітряний транспорт займає вагомe місце не лише в транспортній системі України, а й всього світу. Роль авіації у повітряних перевезеннях пасажирів, багажу та вантажу важко переоцінити. Проте на ряду з позитивними в економічному сенсі рисами повітряного транспортування, гостро стоїть питання безпеки у сфері авіації. Питання забезпечення повітряного транспорту є і залишається об'єктом уваги міжнародного та національного законодавства.

Також, відповідно, питання безпеки авіаційного транспорту були і залишаються предметом наукових дискусій. Правовідносини у транспортній сфері, а також їх адміністративно-правове регулювання досліджувалися у працях В.Й. Развадовського [1]. Повітряний транспорт фрагментарно став предметом наукових досліджень В. К. Гіжевського, Е. Ф. Демського [2], О. І. Сафончика, Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової [3], М. Л. Шелухіна [4]. Проблеми авіаційної безпеки на науковому рівні стали предметом дискусій Е. В. Горян, К. В. Горян [5], І. О. Козлюка [6] та ін. Питання правового регулювання безпеки польотів на

авіатранспорті досліджувалося А. О. Собакарь [7], а адміністративно-правова відповідальність за порушення правил безпеки польотів – Т. Є. Висоцькою [8], С. Т. Гончаруком [9], А. В. Філіпповим [10] та ін.

Проте наукові праці про функції адміністративного права, їх роль чи вплив у сфері авіаційної транспорту відсутні. Зважаючи на вказаний вище факт, вказане вище дослідження є необхідним.

Існує два основних підходи до визначення поняття „функція адміністративного права”. Представники першого підходу, як-от: Л. Л. Попов, Ю. І. Мигачев, С. В. Тихомиров вказують, що функції визначаються призначенням адміністративного права як регулятора суспільних відносин у сфері реалізації виконавчої влади (державного управління) [11, с. 40]. Прихильники другого підходу, наприклад: Ю. М. Козлов, Ю. М. Старилов, вважають, що досліджуване поняття розкривається через основні напрямки правового галузевого впливу на суспільні відносини [12, с. 390] або ж адміністративно-правового регулювання управлінських суспільних відносин [13, с. 68].

Проте на думку О. М. Миколенко, функції адміністративного права як галузі права це відповідність правового стану, який склався у суспільстві в результаті адміністративно-правового регулювання, цілям та засобам адміністративно-правового регулювання [14, с. 40]. На нашу думку, варто підтримати позиції вказаних вище підходів, об'єднавши їх, та вважати функціями адміністративного права його соціальне призначення, а також напрями правового впливу цієї галузі права на суспільні відносини.

Неоднозначною є позиція науковців щодо класифікації функцій адміністративного права. Єдиного підходу до визначення функцій адміністративного права немає. Найбільш поширеною є точка зору вчених-адміністративістів про поділ функції на регулятивну та охоронну [14, с. 40; 13, с. 391]. На думку Ю. О. Тихомирова, вказаний перелік варто доповнити організаційною, захисною і функцією самореалізації прав [15, с. 77-78].

На думку Ю. М. Козлова, адміністративне право виконує регулятивну функцію, яка проявляється у формі: правовиконавчої, правотворчої (правоустановчої) та правоохоронної [16, с. 10-11]. До вказаного переліку, не роблячи акцент на відношенні вказаних функцій до регулятивної, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко пропонують додати організацію [17, с. 41]. На думку Л. Р. Білої та С. В. Ківалова, при визначенні адміністративного права необхідно враховувати єдність трьох головних функцій, а саме: а)

управлінської (тобто регулювання управлінської діяльності); б) правореалізаційної (реалізація прав і свобод громадян); в) правозахисної (захист порушених прав і свобод громадян) [18, с. 11-12]. Заслуговує на увагу з цього приводу точка зору В. Б. Авер'яновим, який вказує, що головними характеристиками у розумінні адміністративного права мають стати не „управлінська”, а тим більше „каральна” його функції, а такі нові функції, як правозабезпечувальна (яка пов'язана із забезпеченням реалізації прав і свобод людини) і правозахисна (яка пов'язана із захистом порушених прав). Саме дві останні функції найповніше відтворюють справжнє суспільне призначення адміністративного права [19, с. 7].

Адміністративно-правовим нормам належить особливе місце у правовому забезпеченні діяльності повітряного транспорту. На думку А. О. Собакарь, по-перше, нормами адміністративного права регулюється найзначніша за обсягом частина суспільних відносин у сфері авіаційної безпеки. Їх джерелами є закони і підзаконні акти, що визначають статус суб'єктів безпеки та інших учасників суспільних відносин у зазначеній сфері, правила поведінки, заборони, що забезпечують безпеку для життя, здоров'я, майна людей, відповідальність за діяння проти громадської безпеки і т.п.

По-друге, коло суб'єктів адміністративно-правової діяльності щодо забезпечення авіаційної безпеки значно ширше, ніж кримінально-правової, оперативно-розшукової, цивільно-правової діяльності у відповідній сфері.

По-третє, суб'єкти забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті реалізують свої повноваження в межах відносин влади-підкорення, в яких присутня юридична нерівність їх учасників.

По-четверте, на основі норм адміністративного права здійснюється відомчий контроль щодо підтримання безпеки функціонування авіаційного транспорту [7].

На сьогодні чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі по тексту – КУпАП) [20] не містить окремої глави щодо правопорушень на авіатранспорті. Регулювання вказаної вище групи протиправних діянь здійснюється Главою 10 КУпАП „Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку”. У наукових колах висловлюється думка про необхідність створення окремої глави, щоб регулювати саме відповідальність за правопорушення на повітряному транспорті (С. Т. Гончарук, А. В. Філіппов, [9, с. 6; 10,

с. 12]. На нашу думку, зважаючи на постійне зростання кількості авіаперевезень у сучасному світі, вказана вище пропозиція без сумнівів заслуговує на увагу та має бути підтримана.

КУпАП встановлено відповідальність за наступні правопорушення у сфері повітряного транспорту: порушення правил безпеки польотів (ст. 111), порушення правил поведінки на повітряному судні (ст. 112), порушення правил міжнародних польотів (ст. 113), порушення правил пожежної безпеки на повітряному транспорті (ч. 3 ст. 120), порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів на повітряному транспорті (ч. 3 ст. 133), порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на повітряному транспорті (ст. 137). Фактично, КУпАП врегулював правовідносини, які складаються у результаті вчинення вказаних вище правопорушень у сфері повітряного транспорту. Для того, щоб зрозуміти природу функції адміністративного права щодо вказаних вище складів правопорушень необхідно звернутися до теоретичного аналізу, вказаних вище норм відповідно до їх функціональної направленості.

КУпАП у вказаних вище статтях не закріплює регулятивних норм щодо безпеки польотів, правил поведінки на повітряному судні і т.д. Проте КУпАП чітко формулює склади вказаних вище правопорушень та санкції за їх вчинення. Регулятивні норми адміністративного права, за порушення яких встановлено відповідальність КУпАП містяться у наступних нормативно-правових актах: Повітряний кодекс України 19.05.2011 № 3393-VI [21], Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження переліку небезпечних предметів і речовин, заборонених до перевезення повітряним транспортом” від 12.05.2007 № 723 [22], Наказ Міністерства транспорту України „Про затвердження Правил польотів повітряних суден та обслуговування повітряного руху в класифікованому повітряному просторі України” 16.04.2003 № 293 [23], Наказ Міністерства інфраструктури України „Про затвердження Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу” від 30.11.2012 № 735 [24], Наказ Міністерства інфраструктури України "Про затвердження Правил аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення польотів у цивільній авіації України” 07.05.2013 № 286 [25], Наказ Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації „Про затвердження Правил повітряних перевезень вантажів” від 14.03.2006 № 186 [26] та ін.

Зважаючи на те, що у разі вчинення правопорушення порушується регулятивна норма: зобов'язуюча, заборонна, дозволяюча, що викликає дію охоронної норми, то охоронна норма не порушується. Охоронна норма права вказує на конкретне правопорушення та міру відповідальності, передбачає заборону, але не вміщує заборони, оскільки її застосування розраховано на факт вчинення правопорушення, на порушення правопорядку [27, с. 304]. Аналіз вказаних вище правопорушень у сфері повітряного транспорту, які містяться в КУпАП, дозволяє зробити висновок про те, що ці норми є охоронними за своєю функціональною направленістю, а не регулятивними. Відповідно, адміністративне право у цьому випадку виконує охоронну функцію. Це твердження відповідає точці зору О. Ф. Скакун, яка вважає, що охоронна функція права виражається, зокрема, у визначенні заборон на здійснення протиправних дій, встановленні юридичних санкцій за вчинення таких діянь [27, с. 246].

Отже, КУпАП (ст. 111-113, ч. 3 ст. 120, ч. 3 ст. 133, ст. 137) містить саме охоронні норми у сфері повітряного транспорту. Зважаючи на це, адміністративне право виконує саме охоронну функцію адміністративного права, закріпивши вказані вище склади правопорушень на авіатранспорті на рівні кодифікованого нормативно- правового акту.

Література

1. Развадовський В. Й. Адміністративно-правове регулювання правовідносин у транспортній сфері України: монографія / А. Й. Развадовський. – Х., 2004. – 284 с.
2. Транспортне право України: навч. посібник / В. К., Гіжевський, Е.Ф. Демський [та ін.] ; ред. В. К. Гіжевський, Е.Ф. Демський. – К. : Атіка, 2008. – 292 с.
3. Харитонов Є. О. Правове регулювання перевезень в Україні: навч. посіб. / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, О. І.Сафончик ; ред. Є. О. Харитонов. – Х. : Одиссей, 2006. – 560 с.
4. Транспортне право України: підруч. / М. Л. Шелухін, О. І. Антонюк, В.О. Вишневецька [та ін.] ; ред. М. Л. Шелухін. – К. : Вид. Дім. „Ін Юре” 2008. – 896 с.
5. Горян Е. В., Горян К. В. Забезпечення безпеки пасажирів при здійсненні міжнародних повітряних перевезень / Е. В. Горян, К. В. Горян // Юридичний вісник „Повітряне і космічне право”. – 2011. – № 4 (21). – С. 5-10.